

Мовленнєві творчі здібності у процесі складання загадки виявляються в умінні дошкільників самостійно, зв'язно, виразно та образно будувати власні твори. Дуже важливо, щоб створення загадки здійснювалось в атмосфері справжньої зацікавленості дітей, їх творчої активності. Роль вихователя у цьому процесі величезна, адже, як зазначив видатний педагог В.О. Сухомлинський, «творчість не приходить до дітей так собі, творчості треба вчити»[5,с.173].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виготський Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Москва: Просвещение, 1991.- 94 с.
2. Джанні Радарі. Грамматика фантазии / Джанні Радарі. – М.: Прогрес,1978. З.Барабаш В.П., Бамбуркін О.П. Народна дидактика у системі виховання В.О.Сухомлинського// Початкова школа. – 1994.- № 9-10.-с. 36-38.
3. Нестеренко А. А. Страна загадок/ А. Нестеренко. - Ростов-на-Дону: Издательство ростовського университета, 1993,- 32с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т./ В.О. Сухомлинський. - Київ: Радянська школа, 1977.- Т. 3.- с. 156 -185.
5. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої творчої діяльності в дошкільному віці: монографія. Донецьк, 2001.- 250с.
6. Базовий компонент дошкільної освіти/ Науковий керівник А.М. Богущ.- Київ, 2012.

*Черниш Юлія
Науковий керівник: доц. Свідерська Г.М.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНОСТІ У ЗРІЛОМУ ВІЦІ

Демократичний розвиток українського суспільства значною мірою залежить від глибини осмислення явищ і процесів його багатогранної і суперечливої реальності, в тому числі й духовної. Як зазначає Н.П.Дудар, одним із виразників духовної сфери соціуму є релігія як «суспільно-історичне явище і релігійність як опредмечення, об'єктивізація цього надіндивідуального феномена в свідомості, поведінці, способі життя окремих індивідів, які входять до певних релігійних спільнот» [1, с.3].

У сучасній українській та зарубіжній науці проблеми релігійності в її психологічних вимірах торкаються С. Белорусов, М. Боришевський, Ф. Василюк, О. Войнівська, Р. Грановська, З. Карпенко, В. Лубський, О. Любченко, В. Москалець, М. Пірен, О. Предко, Н.Савелюк, М. Савчин, А. Сафронов та ін. Щоправда, у психології релігії відсутній цілісний погляд на релігійність як багатовимірний духовний феномен, як елемент загальної соціально-культурної та індивідуальної системи. Більш уважного наукового вивчення потребують глибинні переживання, духовні устремління особистості, особливості релігійності сучасної людини і, зокрема, у дорослому віці.

Метою статті є проаналізувати психологічні особливості релігійності чоловіків та жінок зрілого віку на основі проведеного теоретичного та емпіричного дослідження.

Аналіз відповідної наукової літератури показує, що релігійність людини можна трактувати як ціннісно орієнтаційну спрямованість особистості, суб'єктивну якість свідомості індивіда, його внутрішню здатність до реалізації релігійних установок (А. Колодний, Б. Лобовик). Можна зазначити також, що релігійне самовизначення людини формується під впливом соціального оточення, але остаточне релігійне самовизначення особистості відбувається у зрілому віці, коли людина має власні цінності та усвідомлює їх. Рівень релігійності особистості може вказувати на те, як часто та за яких обставин людина звертається до Бога, проявляє свою віру. Вибір релігійності в одних людей може бути глибинним, першорядним, в других – другорядним, поверхневим, формальним. В залежності від сприйняття Бога формується конкретна релігійна особистість. У психології релігії прийнято розглядати такі типи релігійності: зовнішню і внутрішню релігійність, персональну й аперсональну релігійність.

Як бачимо, релігійність є складним, багаторівневим та динамічним феноменом. Вона постійно трансформується як на суспільному, так і на індивідуальному рівнях. Фахівців все більше турбує необхідність її вивчення, зокрема, визначення критеріїв норми релігійного

досвіду, необхідність виявлення та аналізу психологічних особливостей особистісної релігійності тощо.

Емпіричне дослідження релігійності людей зрілого віку ми проводили за допомогою наступних психодіагностичних методик: «Тесту-опитувальника структури індивідуальної релігійності» (автори І. Ф. Мягков, Ю. В. Щербатих); «Шкали релігійної орієнтації» (Г. Оллпорт, Д. Росс) та «Тесту дослідження форм віри» Ю.А.Алексеевої. Для дослідження була сформована випадкова вибірка, до складу якої увійшли 50 жінок та 50 чоловіків у віці від 35 до 55 років.

Результати за тестом для визначення структури індивідуальної релігійності Ю.В.Щербатих представлений у наступній діаграмі (див. рис. 1).

Як бачимо з рис. 1, досліджувані вважають себе глибоко релігійними особистостями. В релігії вони шукають підтримку і розраду, що є основною передумовою формування їх релігійності. В них присутнє бажання осмислення релігії, осягнення її філософських категорій, важлива наявність зовнішніх атрибутів, як-от: тілесних хрестиків, ікон в будинку, знання молитов і ін.

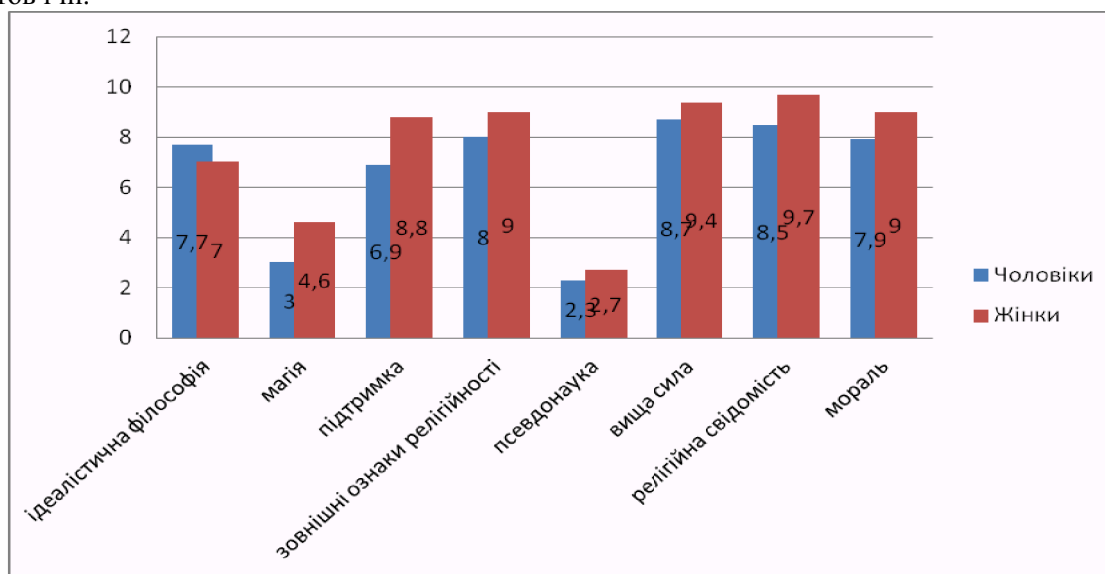

Рис. 1. Структура індивідуальної релігійності чоловіків та жінок (методика Ю. В. Щербатих)

Як чоловіки, так і жінки, відчувають себе в єдності з релігійною соціальною групою і дотримуються канонів, вірять в існування Творця і визнають над собою його опіку та захист. Релігія для них у першу чергу – це зразок моральних норм. Менше їх цікавить магія, загадкові і тасмичні явища, оскільки християнські канони відкидають знання астрології та захоплення окультними знаннями тощо.

За наступною методикою - «Шкалою релігійної орієнтації» Г. Оллпорта і Д. Росса виявлено, що у 80% досліджуваних жіночої статі прослідковується внутрішня релігійна орієнтація, у 20 % зовнішня релігійна орієнтація.(див. рис. 2). Ці дані свідчать про те, що для таких жінок релігія є чільним життєвим мотивом. Інші потреби, якими б сильними вони не були, мають менш важливе значення і, наскільки це можливо, знаходяться в гармонії з релігійними переконаннями і приписами. Релігія для них представляє самостійну і кінцеву цінність. Вони мотивують свою діяльність в різних соціальних сферах релігійною вірою, а власну поведінку намагаються підпорядкувати релігійним нормам і приписам. Релігійний пошук розглядається як самоціль, як цінність, що лежить в основі всіх речей. У віруючих, орієнтованих на внутрішні релігійні переживання, більшою мірою переважають такі почуття, як терпимість, милосердя, емпатія, пов'язане з цим прийняття людей з відмінним релігійним світоглядом, іншою системою цінностей. У такої людини релігійне почуття і віра пронизані почуттям смирення і прийняття, співчуття і любові до ближнього.

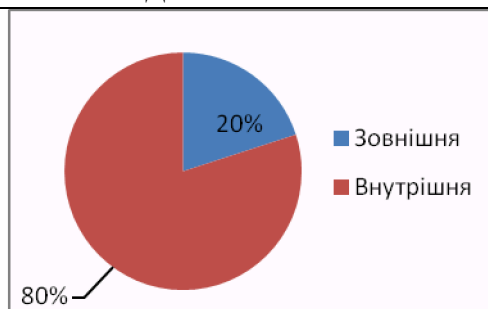

Рис. 2. Релігійна орієнтація у жінок (за «Шкалою релігійної орієнтації» Г. Олпорта і Д. Росса)

Якщо аналізувати релігійну орієнтацію у чоловіків, то згідно з отриманими даними, досліджувані орієнтуються більше на зовнішню орієнтацію, ніж на внутрішню – 75% і 25% відповідно (див. рис. 3). Вони схильні використовувати релігію у власних цілях, можуть знаходити різні причини, щоб вважати релігію корисною, наприклад, вона забезпечує впевненість і розраду, соціальні контакти і розваги, статус і самовиправдання. Відвідування церкви, участь у релігійних обрядах, зовнішнє благочестя є для них засобами довести свою соціальну респектабельність, лояльність по відношенню до загальноприйнятого способу життя.

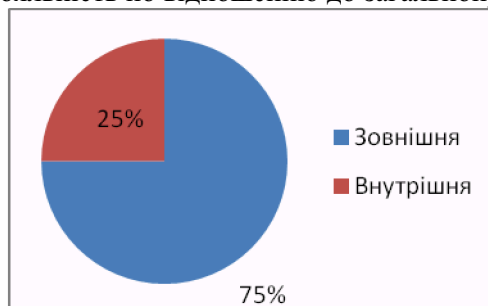

Рис. 3. Релігійна орієнтація у чоловіків (за «Шкалою релігійної орієнтації» Г. Олпорта і Д. Росса)

На їхню думку, релігія потрібна для того, щоб її використовувати, а не для того, щоб заради неї жити. У теологічних термінах особистість з зовнішньою орієнтацією звернена до Бога, але не відсторонена від себе. З цієї причини релігія головним чином служить щитом для центрування на собі. З точки зору психології розвитку, це незріле утворення. Як і всі інші захисти, зовнішня релігійність схильна до ризику руйнування в тому випадку, якщо життєві обставини стануть надто суперечливими. Люди з «зовнішньою» релігійністю можуть використовувати релігійне почуття і причетність до церкви для забезпечення безпеки, комфорту, статусу або соціального схвалення.

За результатами тесту дослідження форм віри Ю.А.Алексеевої у респондентів жіночої та чоловічої статі високі показники за такими конструктами віри, а саме: «Бог», «душа», «безсмертя», «добро і зло», «смерть», «вищі сили», «доля», «справедливість», «майбутнє», «доброта», «патріотизм», «мораль», «щастя», «довіра», «співчуття», «любов», «відповідальність», «сім'я». Низькі показники спостерігаються за такими конструктами, як-от: «вроки», «кумири», «реінкарнація», «пророцтва», «духи», «нечиста сила», «жертва».

На основі отриманих даних ми можемо стверджувати, що досліджувані розглядають релігію як віру в Бога, що допомагає збагнути сенс життя в зв'язку з вічністю, стає для особистості джерелом її активності, дієвим внутрішнім спонуканням до творення добра, актуалізує потребу в самовдосконаленні, у вибудовуванні свого життєвого шляху. Релігійність активує наявність віри в себе і власні можливості, зокрема в успішність, здоров'я, можливість безпечного існування, почуття власної гідності. Аналіз результатів також показує, що дорослі люди негативно ставляться до містичної віри, демонологічних уявлень та марновірства, забобонів та ідолопоклонства.

Отже, аналізуючи психологічні особливості релігійності особистості зрілого дорослого віку, можна стверджувати що вона є динамічною, багатоструктурною і багаторівневою системою, основними складовими якої виступає віроповчальна (релігійне світорозуміння),

соціально-психологічна (релігійне світовідчуття) та обрядово-побутова (релігійне світоставлення) релігійність, що тісно взаємопов'язані і взаємодіють. Релігійність якісно та кількісно характеризує рівень та зміст цінностей, засвоєння релігійних ідей, їхній вплив на поведінку й життєдіяльність віруючих.

Для віруючих людей зрілого віку характерна висока усвідомленість життя і ступінь вираженості моральних уявлень, що пов'язано зі свідомою внутрішньою орієнтацією на релігію і релігійні зразки поведінки. Вони бачать в релігії підтримку, розраду, моральний орієнтир. Жінкам більше притаманна внутрішня релігійна орієнтація, а чоловікам – зовнішня. Відтак жінки мотивують свою діяльність в різних соціальних сферах релігійною вірою, а власну поведінку намагаються підпорядкувати релігійним нормам і приписам, а чоловіки схильні використовувати релігію у власних цілях - для них відвідування церкви, участь у релігійних обрядах, зовнішнє благочестя є засобами довести свою соціальну респектабельність, лояльність по відношенню до загальноприйнятого способу життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудар Н.П. Релігійність в українському соціумі: детермінанти і характеристика сучасного стану. Автореф канд. соціологічних наук за спеціальністю 09.00.11. релігієзнавство. Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Київ, 2002. 20 с.
2. Докаш В. Релігійність українського суспільства: суспільні виміри і фактори змін. Релігія та Соціум. 2015. С. 113 – 120.
3. Пивоварова Н. П. Неоднозначність операціоналізації поняття «релігійність» як одна з проблем соціології релігії. ГРАНІ. 2014. С. 140 – 144.
4. Проць О. І. Особливості релігійності в різних періодах дорослості: порівняльний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. С. 36 – 41.
5. Стоцький Я. В. Психологія релігії. Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2011. С. 144.

Аркуша Тарас

Науковий керівник: доц Свідерська Г.М.

ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У СПОРТІ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Зі зростанням суспільної значущості спорту, загостренням конкуренції на чемпіонатах будь-якого рівня й Олімпійських іграх, потребою в досягненні усе більш високих спортивних результатів значно зросли не тільки фізичні, але й психічні навантаження на всіх учасників спортивної діяльності.

Усе це виражається у впливі різних чинників на спортсменів, що призводить до виникнення негативних станів, попередження й подолання яких можливе лише при наданні професійної допомоги, і без усунення яких неможливе ефективне здійснення тренувальної та змагальної діяльності.

Професійна діяльність спортсменів, внаслідок необхідності працювати в умовах насиченості емоційно-значущими факторами (соціальна оцінка, рольова невизначеність, повсякденна рутинна, конфлікти, велика відповідальність, невизначені критерії успіху тощо), пов'язана, у першу чергу, зі значним навантаженням на їх емоційну сферу і може призводити до виникнення професійного вигорання.

На сьогодні синдром професійного вигорання є одним з найбільш досліджуваних феноменів деструктивного впливу професії на особистість. Важливість даного явища підкреслює визначення, запропоноване Христиною Маслач, як синдрому фізичного й емоційного виснаження, що включає розвиток негативної самооцінки, негативного ставлення до роботи та втрату розуміння інших; реакцію, яка виникає на тлі стресу в результаті внутрішнього накопичення негативних емоцій без відповідної розрядки [3].

У ході досліджень ученими були обґрунтовані зміст і структура синдрому професійного вигорання (Х.Маслач; В. Орел), проаналізовані чинники розвитку професійного вигорання (Г. Горська, Н. Самоукіна), розроблений методичний інструментарій (Х.Маслач, В. Бойко, Дж. Грінберг, Т.Ронгінська), визначена специфіка вигорання в різних сферах професійної